

Àngel Marcó, el terrissaire de Quart

Text: Xevi Planas

El cognom Marcó va associat a l'època daurada dels artistes gironins del noucentisme. De l'obrador de can Marcó, de Quart d'Onyar, n'han sortit peces d'una bellesa extraordinària, com les dissenyades per l'escultor Fidel Aguilar o l'arquitecte Rafael Masó. Àngel Marcó, que el 1936 ja treballava al torn, continua la vella tradició terrissaire de la família, tot i que ara només manipula el fang a estones, perquè ja s'ha jubilat i ha deixat el negoci a mans del fill.

Fotos: Josep Maria Oliveras

*quina edat
vau començar a treballar de terrissaire?*

– «Als 14 anys. Fins al 1936, vaig estudiar al col·legi la Salle, de Girona, i després vaig aprendre tenidoria i francès amb un mestre de Quart, que em feia classes particulars».

– Vau iniciar-vos en l'ofici per vocació o perquè les circumstàncies familiars us hi van obligar?

– «Vaig posar-m'hi perquè m'agradava. El que volia el meu pare era que estudiés, però jo m'estimava més treballar que estudiar».

– Us feia il·lusió continuar la tradició familiar de terrissaires?

– «Sí. Aquí treballàvem junts l'avi, els oncles, el pare, jo... Érem diferents generacions unides per la mateixa feina».

– Considereu que és dur l'ofici de terrissaire?

– «És una feina gairebé de negres. Entre fer el fang, fer el foc... Són feines fortes i pesades. Molta gent ve al torn i comenta que l'ofici de terrissaire és molt bonic. Només en veu la part maca, però no en veu la lletja».

– Quantes hores al dia treballàveu normalment?

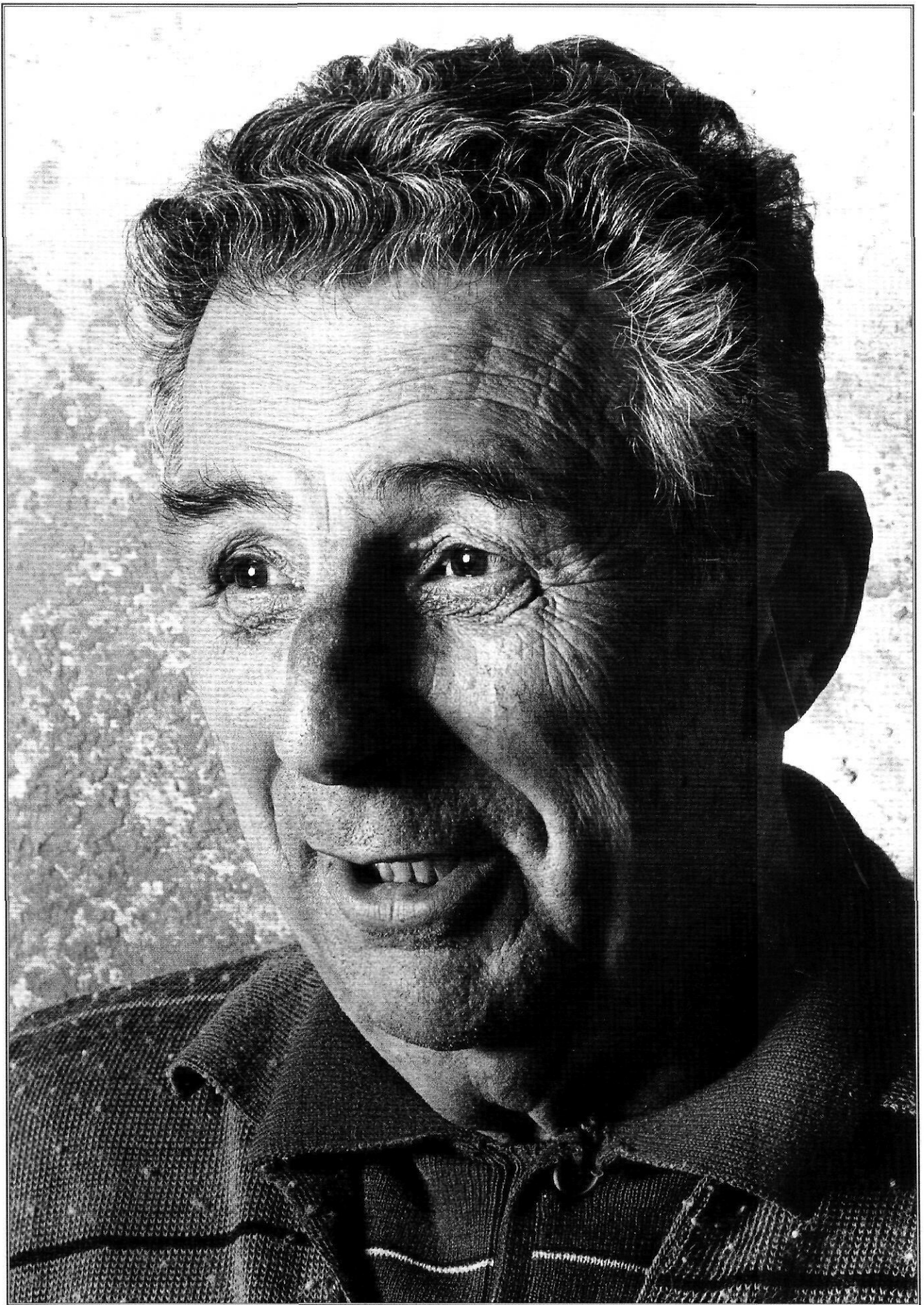
– «Començàvem a les sis del matí i plegàvem a les vuit del vespre o a quarts de nou. Només paràvem un moment per dinar».

– Ara encara hi veniu, al torn?

– «Sí, però sense cap obligació, perquè ja estic jubilat i m'ho agafo com un esport, per no haver d'anar a la llar del pensionista, perquè no sóc home de cafès».

– Quants treballadors havia arribat a tenir can Marcó?

– «En els millors temps, una trentena».

Àngel Marcó i Prats va néixer a Quart d'Onyar (el Gironès) el dia 1 de setembre del 1922. Va estudiar dibuix i escultura a l'Escola de Belles Arts de Girona, on va coincidir amb el pintor Domènec Fita i l'escultor Paco Torres Monsó, entre altres companys d'estudis. Va iniciar-se en l'ofici de terrissaire als 14 anys a l'obra d'obra de can Marcó, el llinatge de més prestigi del món de la terrissa a la zona de Girona. Tal com explica Clara Oliveras en el catàleg de l'exposició *Frederic Marcó (i els artistes del noucentisme)*, que es va poder veure l'octubre del 1993 a les Sales Municipals d'Exposició de Girona, el 1785 ja hi ha un Marcó que passa l'examen per entrar a la Confraria dels Ollers de Quart, la qual cosa indica l'antiguitat de l'establiment.

Fidel a una llarga tradició de terrissaires, Àngel Marcó és la persona de més edat dels membres de la família Marcó que

– I ara quants n'hi ha?

– «Ara el meu fill en deu tenir només tres o quatre».

– *Quant temps creieu que necessita un aprenent per dominar aquest ofici?*

– «No s'acaba mai l'aprenentatge del terrissaire. Es necessita molt de temps per conèixer les qualitats del fang, els secrets del foc... Sempre surten coses noves i un no pot dir mai que ja ho sap tot. Avui dia es menysprea molt la figura de l'aprenent, però és indispensable formar-se en l'ofici per ser un bon artesà. Primer de tot un s'ha d'acostumar a remenar el fang i a ajudar als oficials fent-los de manobre. Aquest ofici no es pot aprendre en un curs de tres mesos en una escola, perquè demana un temps llarguíssim. Si una carrera dura quatre o cinc anys, un ofici no es pot aprendre en quinze dies o en tres mesos. Exigeix un temps».

– *Ha variat molt el tipus de producte de can Marcó que es venia més quan éreu jove en relació amb el que la casa ven més ara?*

– «El que va aixecar aquesta empresa i el que llavors sortia més bé era la venda de càntrils negres. Cada torn n'arribava a treure 100 d'acabats i guarnits cada dia. En fèiem uns 300 al dia. Un cop fets, es portaven en carro fins a Sant Feliu de Guíxols i des d'allà s'embarcaven per exportar-los a Cuba. Ara ja no en fem. Allò sí que era una feina de titànics... No únicament pel que costava fer-los, sinó també perquè quan acabàvem ho havíem de tornar a deixar tot preparat per a l'endemà».

“

Cada dia fèiem tres-cents càntrils negres que a través del port de Sant Feliu s'exportaven a Cuba.

”

– *Avui dia ja no deu haver-hi mercat per als càntrils?*

– «En aquest país, no. Cap a Extremadura, sí que encara en fan. També hem deixat de fer brasers, olles, poals, mesures i moltes peces que tradicionalment tenien utilitat a les cases i que han anat essent substituïdes per uns altres estris més moderns, de plàstic, alumini, etc. Abans fèiem de tot i ho veníem a tot arreu: des de Cuba a Los Angeles. Ara ens hem hagut de centrar en el mercat d'aquí i ens hem anat decantant cap a la jardineria, que ja havíem tocat quan havíem treballat per als jardins de S'Agaró que havia dissenyat Rafael Masó. També hem tocat una mica l'edificació, però no gaire, perquè demanava una modernització i una disponibilitat d'espais que no podíem assumir. A

“

Amb el que hi ha a casa
podríem fer
un museu tan gran
com no n'hi ha cap
a Girona»

”

l'època més forta de l'edificació, calia tenir una producció molt forta de rajols i d'altres materials per poder competir amb les altres empreses. Nosaltres no estàvem en condicions d'entrar en aquesta competència. Vam deixar-ho estar, perquè tampoc no hi hauríem cabut, en aquests locals, i ho hauríem hagut de canviar tot. Hi ha hagut molts articles que hem deixat de fer amb els anys, com les motlures de rajols».

– *Com us expliqueu que en un moment determinat, al començament del segle, l'obrador de can Marcó es convertís en el preferit de molts artistes que hi venien a portar els seus dissenys perquè s'hi creessin les peces que ells volien?*

– «Potser tot comença en el moment en què l'escultor Gustau Violet va venir aquí a buscar oficials que sabessin

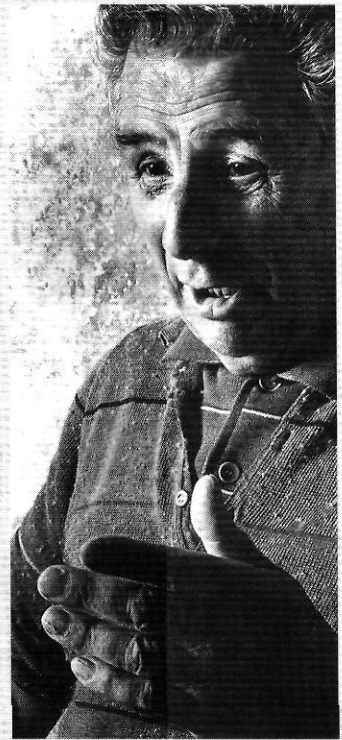
treballar. L'ofici de terrissaire encara no havia arrelat gaire i costava trobar bons artesans del ram. El meu pare va estar uns tres anys al taller que Violet tenia a Prada. Hi va aprendre a fer motlles i a donar pàtines, fins que se'n va cansar. Quan en va tornar, va decidir posar-se a treballar pel seu compte amb els seus germans. Un dia, l'arquitecte Rafael Masó necessitava uns potets per als Jocs Florals que havien de tenir lloc a Girona i li va demanar al cunyat del meu pare si els podia fer. Li va dir que no, però li va comentar que el meu pare segurament sí que li podria agafar l'encàrrec. Així va començar tot... Van anar venint arquitectes i escultors perquè els executéssim obres. Sabien que érem gent d'ofici i per això venien a encarregar-nos feina».

– *Què tenia can Marcó que no tinguessin els altres obradors i que provoqués que Gustau Violet s'hi fixés?*

– «Una tradició i un ritme de producció fort, perquè el meu avi ja s'hi dedicava i els seus germans, també. Eren una bona colla treballant-hi... Aquestes circumstàncies van convèncer artistes com Rafael Masó a l'hora de venir a donar-nos feina».

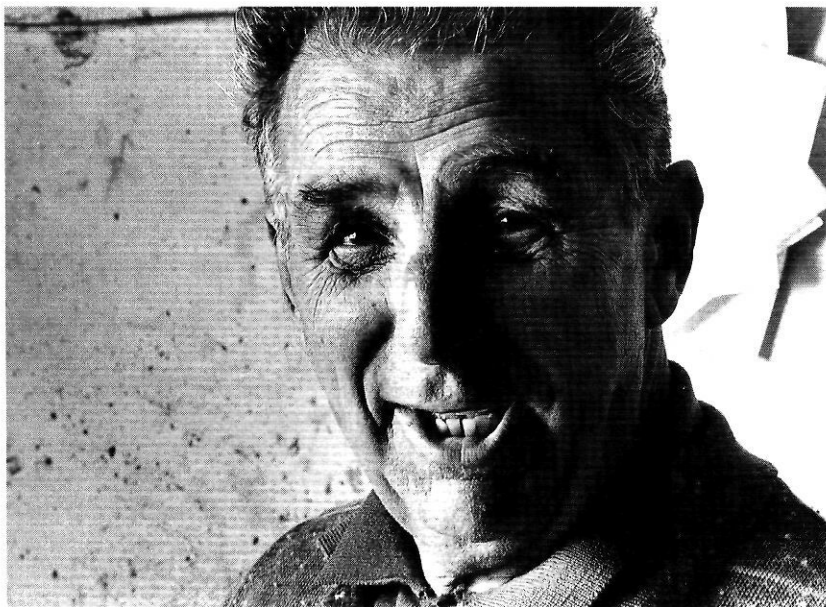
– *Algunes de les peces més conegudes que han sortit de l'obrador són de l'escultor Fidel Aguilar, que era deixeble de Rafael Masó...*

– «És com el cas de Violet i el meu pare. Són dues persones que s'han de compenetrar per tirar endavant els seus projectes. Fidel Aguilar necessitava un

donen continuïtat avui al treball d'aquest obrador de Quart d'Onyar. De can Marcó, han sortit tota mena de peces d'artistes de la categoria de Fidel Aguilar, Rafael Masó, Jaume Busquets, Adolf Fargnoli, Gustau Violet, Juli Martí, Joan Borrell, Emili Ferrer, Rafael Solanich, Esteve Monnegal, Enric Casanoves, Frederic Marés, Joan Carrera, Domènec Fita i Jordi Dalmau.

Jubilat des de fa sis anys, Àngel Marcó no pot deixar d'anar cada dia al torn a tocar fang i a crear noves peces amb una tranquil·litat i un ritme que ja hauria volgut tenir durant els més de 50 anys que ha treballat a l'empresa familiar sense defalliment. Ara es pot permetre el luxe d'aixecar-se al matí i llegir el diari abans d'anar-se a entretenir modelant, per exemple, una peça en què apareixen caps representatius dels diferents tipus de persones que detenen el poder en la societat.

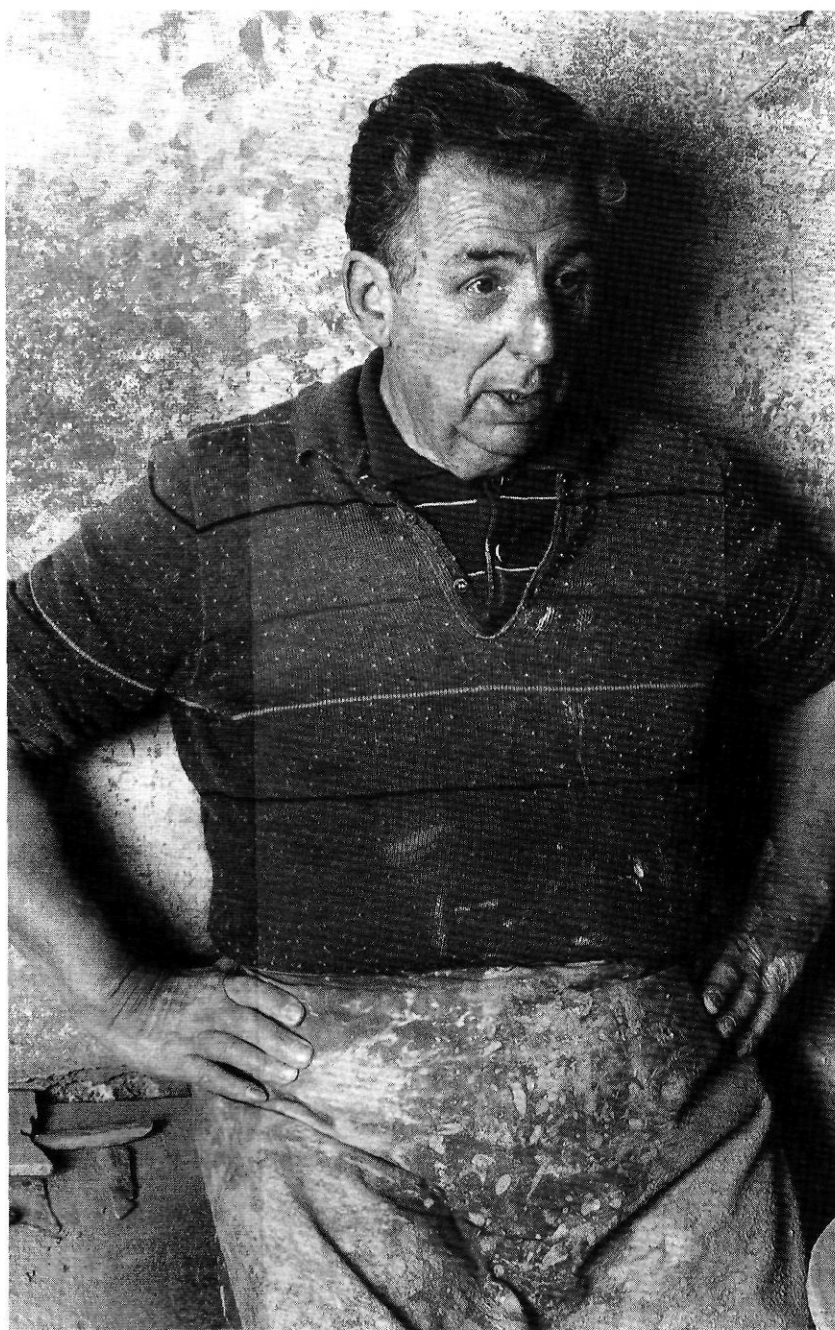

mestre, que en aquest cas va ser Rafael Masó. I Rafael Masó necessitava un alumne avantatjat, que en aquest cas va ser Fidel Aguilar».

– *No us fa la sensació que una formada d'artistes com els que venien a encarregar feina a can Marcó als anys 20 és irrepetible?*

– «Si es pogués treballar bé tot l'arxiu que hi ha a casa, faríem un museu tan gran com no n'hi ha cap a Girona. Hi ha, per exemple, una pila de dissenys de peces que ni s'han arribat a fer mai. Si en aquest país hi hagués realment una política de subvencions i ajuts a iniciati-

ves culturals interessants, en aquesta casa, sense anar més lluny, hi ha una quantitat enorme de models que es podrien reproduir i que ara mateix dormen en l'oblit. Però les institucions fan molta propaganda i llavors no la tradueixen en realitats. És una llàstima, perquè aquí hi ha molt material interessant que no podem comercialitzar mai. L'altre dia, remenant papers a casa, encara vaig trobar un catàleg de les arquetes de l'ebenista Adolf Fagnoli. Aquest home era molt romàntic i triava cada nom que espantava: *La capseta dels meus amors, On guardo els meus records...*».

– *Què recomanariu a un jove que es volgués dedicar a l'ofici de terrissaire?*

– «Que plegués, que agafés qualsevol altra feina menys aquesta. És una feina molt dura. No val la pena sacrificar-se tant per fer aquesta feina».

– *També deu ser gratificant...*

– «No. No ho és gens. Només cal fixar-se en qualsevol indústria de la zona de Girona creada fa molts anys: o han tancat d'avorrits o s'han fotut milionaris només en una generació o dues. Nosaltres, en canvi, res de res. El meu avi ja remenava fang. Els seus fills remenaven fang. Els fills dels fills remenem fang. I el meu fill remena fang. I tot plegat, per què? Per menjar un tall de pa i s'ha acabat».

– *Però us sabria greu si es trenqués la tradició familiar.*

– «Fins a un cert punt, potser sí, però no pas gaire, tampoc, perquè no et reconeixen res. Fas uns grans sacrificis i llavors poses al mercat els teus productes i et veu algú d'Andalusia i et diu: *Esto es un cacharro*».

– *També deuen venir moltes persones de lluny expressament a comprar-vos peces. No tot deu anar tan malament...*

– «Ve molta gent per curiositat, que ens felicita, però que quan obre la porta per marxar resulta que no ha comprat res. Jo tenia un amic que per pintar utilitzava oli de llinosa i sempre comentava: *Sí, ja m'ho diu la mare, que amb oli de llinosa no enciamarem les mongetes...* I aquesta és la realitat. Tenint en compte el procés d'elaboració que comporta, aquesta feina hauria de ser molt més ben retribuïda».

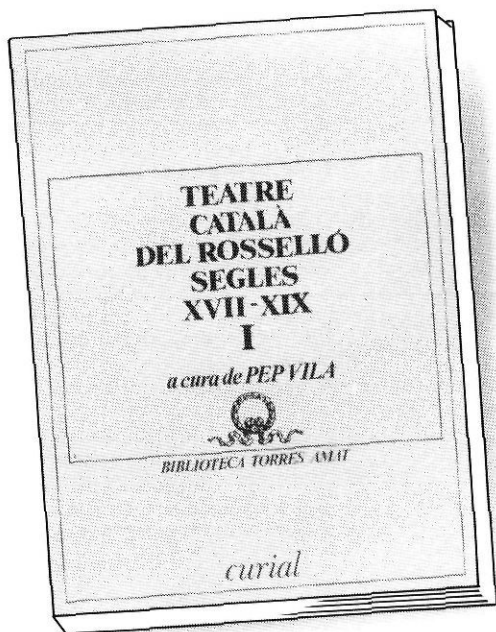
– *Penseu que els oficis artesanals com el de terrissaire estan condemnats a morir?*

– «O estan condemnats a morir o bé es recuperaran molt bé, però amb l'inconvenient que si una peça feta a mà avui costa 1.000 pessetes en el futur n'haurà de valdre 30.000. No pots posar-hi el fang, coure-la, assecar-la, i córrer el risc que et surti dolenta i encara vendre-la a cap preu. O aquesta feina s'enfoca cap a clients que estiguin disposats a pagar bé peces úniques o no existirà. S'ha d'agafar l'exemple de Joan Miró: peces úniques fetes a mà i que valguin 100.000 pessetes. El problema és que al mercat sempre hi ha qui rebenta preus».

Xevi Planas

curial edicions catalanes

Teatre català del Rosselló Segles XVII-XIX

I

A cura de Pep Vila.

La *Relació dramàtica de la nativitat del Fill de Déu i la Lloa per la comèdia del «Desdeny ab lo desdeny»* eren fins ara dues obres inèdites i desconegudes, l'edició de les quals constitueix una nova aportació a l'estudi del nostre teatre barroc.

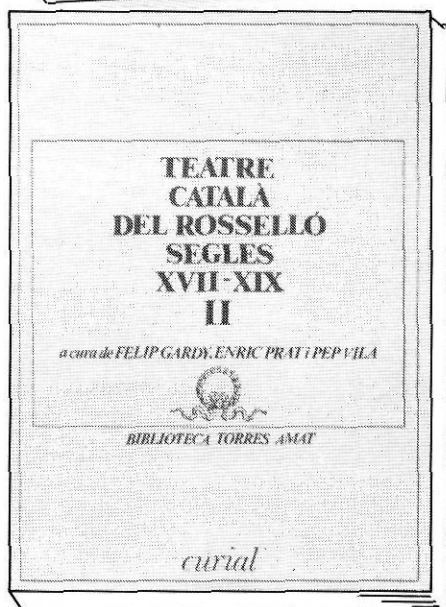
«Biblioteca Torres Amat», 7

II

A cura de Felip Gardy,
Enric Prat i Pep Vila.

Lo judici de Paris, pastor és una obra bilingüe catalano-occitana del segle XVIII (1730), anònima, de tema mitològic, conservada en un únic manuscrit de la Biblioteca Municipal de Montpeller.

«Biblioteca Torres Amat», 10

curial edicions catalanes

bruc, 144 - 08037 barcelona - t. 458 81 01 i 207 13 40